

Pečují o bezmocné za almužnu. Navýšení slibované MPSV však bude zřejmě jen v řádu stokorun

26.4.2017

Vycházky a aktivizační činnosti se v pobytových zařízeních sociálních služeb stávají minulostí - nemá je totiž kdo dělat. Úprk sedmi až devíti tisíc zaměstnanců během tři čtvrtě roku vede k tomu, že se péče omezuje jen na tu nejnezbytnější. Foto: Pexels

Jejich práce není snadná fyzicky ani psychicky, spolu se stárnutím obyvatelstva jsou navíc čím dál potřebnější. Navzdory tomu mají pečovatelé v pobytových zařízeních sociálních služeb jedny z nejnižších odměn vůbec – a vyhlídky na zásadní zlepšení

jsou nevalné. Ministerstvo práce a sociálních věcí sice nyní přislíbilo jisté zvýšení, podle odborů a poskytovatelů ovšem nebude zdaleka tak vysoké, jak úřad avizuje. Pokud se ovšem situace rychle nezlepší, varují pobytová zařízení, že od července nebudou schopna zajistit péči v požadované kvalitě.

Pracovníkům totiž dochází trpělivost a v poslední době jich čím dál víc raději zvolí práci v jiném oboru – třeba v nákupním řetězci, kde mají za podstatně méně náročnou práci víc peněz.

„Situace není kritická ze dne na den. Na nedostatek pracovníků v sociálních službách upozorňujeme od září loňského roku a žádáme paní ministryni o setkání a řešení. O setkání jsme žádali také předsedu vlády. Čekali jsme na něj čtyři měsíce, několikrát bylo odloženo, nakonec proběhlo minulý týden. Psali jsme i dopis s popisem situace a návrhem řešení, a to 6. října 2016, přesto jsme do dnešního dne nedostali odpověď. A protože výsledek jednání v minulém týdnu byl, že zdroje zatím nejsou, že nařízení, které upravuje odměňování ve veřejných službách, se předloží do vlády a že máme jít za ministrem financí, nás do té míry zneklidnilo, že jsme se rozhodli seznámit veřejnost s tím, jaká situace je a hlavně co nastane v letních měsících,“ říká prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR Jiří Horecký.

Nástupní plat pečovatelek v pobytových zařízeních sociálních služeb dnes činí 12 tisíc korun hrubého. K tomu se pak přidávají příplatky za směnnost, víkendy, práci ve ztíženém prostředí nebo osobní ohodnocení, které dosahují 5000 až 5500 korun. Průměrný plat se tak ve výsledku pohybuje mezi 17 a 18 tisíci korunami hrubého a jde o druhou nejhůře odměňovanou skupinu zaměstnanců v Česku. Oproti tomu průměrná mzda v obchodních řetězcích Lidl je 24 897 korun. Odbory proto už před dvěma lety vystoupili s požadavkem, aby se situace řešila.

Neuspokojivé situace si je vědomo i MPSV. To sice v pondělní tiskové zprávě uvedlo, že platy od roku 2013 „významně narostly, stále ale nedosahují ani průměrných mezd v ČR, a tak dochází k tomu, že například obchodní řetězce lákají kvalifikované pracovníky a pracovnice do svých provozů, kde nabízejí

plat o pět až osm tisíc vyšší.“ Podle ministerstva byl v roce 2013 průměrný plat sociálního pracovníka 19 029 Kč hrubého a pracovníka v sociálních službách 18 695 korun, u sociálních služeb odměňovaných mzdou šlo o částku o zhruba o tisíc korun nižší (v pobytových zařízeních jde o cca 20 procent zaměstnanců). V loňském roce pak podle MPSV šly platy i mzdy u sociálních pracovníků o tři tisíce korun nahoru, u pracovníků v sociálních službách o necelé dva tisíce. V roce 2014 tak šlo na zvýšení platů pracovníků v sociálních službách 338 milionů, v roce 2015 720 milionů a loni 650 milionů korun. K tomu ovšem poskytovatelé pobytových služeb a odbory dodávají dvě podstatné věci: zaprvé, sociální pracovník dnes musí mít vysokoškolské vzdělání, takže navzdory navýšení je jeho odměna neadekvátní. A zadruhé, v číslech MPSV jsou zahrnuty všechny sociální služby, tedy zdaleka nejen v tuto chvíli kritická pobytová zařízení.

Vzít klienta na procházku je už nyní problém

Jaká je tedy situace v tuto chvíli? „Požadovali jsme, aby od 1. 1. letošního roku došlo k platovému posunu, aby lidé neodcházeli. Nebylo to vyslyšeno. Pak jsme požadovali navýšení k 1. 7. Řada lidí s tím počítá a někteří možná oddalují odchod právě proto, že vnímají, že se něco řeší. Minulý týden jsme zjistili, že se možná stane to, že se nic nestane a že se to řešit nebude. To by byla poslední rána pro pracovníky, kteří čekají, že se něco stane,“ říká Horecký.

Výsledek by pak byl takový, že budou zařízení navzdory rostoucí poptávce po službách snižovat kapacity. Už nyní se péče omezuje na tu nejnужnější, takže například aktivizační činnosti jsou pasé. V červenci navíc začne období dovolených. Asociace proto varuje, že od 1. července nebude schopná zajistit dodržování standardů kvality postavených na počtu personálu.

„Také upozorňujeme, že třeba u pečovatelských služeb byl někdo zvyklý, když pečovatelka dochází dvakrát, třikrát denně. V letních měsících bude docházet k omezení této péče,“ poukazuje Jiří Horecký s tím, že při nenavýšení odměn dojde také k tomu, že budou odmítáni klienti v denních stacionářích.

V některých zařízeních už bohužel k výše zmíněným změnám dochází. V celé republice totiž v pobytových sociálních službách chybí pět až deset procent pracovníků (za posledních devět měsíců odešlo kolem 7000 až 9000 lidí), někde je situace ještě horší. „Domov Biřičky v tuto chvíli není schopen poskytovat službu tak, jak ji určuje zákon o sociálních službách. Už nyní není možné, abychom plnohodnotně a důstojně zajistili péči o všech 355 bezmocných seniorů. Děje se tak z důvodu personální krize, kterou řešíme od poloviny loňského roku, a přestože jsme učinili všechna dostupná personální opatření, situaci se stále nedaří vyřešit. V tuto chvíli máme minus 12 procent personálu v přímé péči, konkrétně pečovatele a zdravotní sestry. Nemůžeme zajistit procházku s klientem, přestože o ni žádá, nemůžeme zajistit doprovod k lékaři. Pokud situaci s veřejnou správou nevyřešíme, budou se omezované činnosti prohlubovat,“ popisuje ředitelka Domova U Biřičky Daniela Lusková. Ta proto už minulý týden požádala zřizovatele, tedy Královéhradecký kraj, o snížení kapacity o 11 procent do pololetí tak, že se zruší 40 lůžek. Domov má přitom i nyní 560 oprávněných nevyřízených žádostí o umístění.

A nejde o ojedinělý případ. Například v pražském domově pro zrakově postižené Palata mají podstav deset procent a loňská fluktuace byla 25 procent. „Podle našich údajů chybí v regionu Praha 230 až 250 zaměstnanců přímé péče a situace se zhoršuje – Praha je region, kde se významným způsobem zvyšují životní náklady a při této platové politice je do budoucna zcela nereálné, aby nedocházelo ke snižování kapacit v regionu. Naši zaměstnanci většinou odcházejí mimo obor, což je problém, protože potřebujeme zaměstnance vzdělané a proškolené. Zvyšují se tak i náklady na nábor, výběr a zaškolení zaměstnanců,“ uvádí ředitel domova Jiří Procházka. „Když k nám přijde někdo nový, stojí to hodně administrativní zátěže, přeškolení a vedení člověka, ale on se během tří měsíců otočí, protože zjistí, že je pro něj práce fyzicky i psychicky náročná, takže odchází,“ potvrzuje Jana Pilná z Domova Na Hrádku, podle které chybí v jednotlivých středočeských zařízeních průměrně kolem pěti až deseti zaměstnanců v přímé péči. Není divu – právě v Domově Na Hrádku letos ředitelka Pilná z provozních prostředků navyšovala osobní příplatky zaměstnanců v přímé péči tak, aby jejich celková odměna byla alespoň 15 tisíc hrubého. Průměrný

plat v tomto zařízení s 54 zaměstnanci byl loni, včetně odměn managementu, 18 500 korun hrubého.

Podobné problémy jsou napříč celou republikou, i když o něco málo horší je situace ve větších městech. Vzhledem k tomu, že dnes různé řetězce fungují i v regionech, je ovšem lákadlo snazší a lépe placené práce vesměs všude. V příhraničních oblastech s Rakouskem a Německem zase zkušení pracovníci nezřídka zvolí práci v cizině, kde dostanou minimálně o sto procent vyšší odměnu.

Pro stabilizaci je třeba na druhé pololetí 1,3 miliardy

Jak tedy hodlá MPSV situaci řešit? Ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová chce navrhnout změnu tak, aby od 1. července došlo ke zvýšení platů o 5,1 procenta u pracovníků v přímé péči a 9,4 procenta pro ostatní pracovníky, jako jsou uklízečky, kuchařky či management. Podle ministerstva by si tak sociální pracovník v sociálních službách mohl přilepšit o více jak tisíc korun měsíčně, pracovník v sociálních službách o zhruba 900 korun a uklízečka nebo jiný pomocný personál by mohl mít měsíčně cca 700 korun navíc. Jenže podle odborů jsou tyto propočty chybné.

„Nevím, z čeho MPSV vycházelo, protože základní tarify, které lidé v sociálních službách dostávají, jsou někde úplně jinde. Když se podíváte do tabulky, tak když zaměstnanec nastoupí, je nejzákladnější tarif 9650 korun. Navýšení o pět procent pak není v žádném případě 800 korun. Ano, může dojít k tomu, že zaměstnanec, který pracuje v sociálních službách 32 let, dostane 14 650 korun základ – což je z mého pohledu téměř výsměch. Ani tady se ale nedostáváme na 800 korun,“ konstatuje Dagmar Žitníková, předsedkyně zdravotních a sociálních odborů. „Přídávka je zaprvé špatně vypočítaná a zadruhé neřeší situaci, která v sociálních službách je. Lidé, kteří vydrželi a služby jakž takž drží pohromadě, čekají, že se teď něco stane a jejich situace se vyřeší – jinak můžeme zavírat,“ doplňuje k tomu Daniela Lusková.

Odbory přitom požadují přeřazení do zdravotnických tabulek (více také [zde](#)), což je bod, který předkládají při každé novelizaci nařízení (pracovníci v přímé

péči by přitom byli zařazeni ve čtvrtých a pátých platových třídách, sestry jsou v desátých a jedenáctých třídách). „Jde o narovnání historického dluhu. Před spuštěním zákona o sociálních službách v roce 2006 byli v sociálních službách převážně zdravotničtí pracovníci zařazení do zdravotnických tabulek. S účinností zákona došlo k přejmenování kategorií zaměstnanců ze sanitářů na pracovníky v sociálních službách. Najednou se jim tarif snížil téměř o 25 procent,“ poukazuje Žitníková, podle níž je také potřeba zvýšit počty zaměstnanců tak, aby v noci nebyl na 30 klientů jeden pracovník, ale čtyři. „Podle vyhlášky, která upravuje manipulaci s břemeny, může žena zvedat pouze 15 kilo – to je v porovnání s tím, co se dnes v zařízeních děje, úplně mimo. Ženy jsou tam enormně přetěžované a roste počet pracovních úrazů a dlouhodobých pracovních neschopností,“ dodává odborářka. „Ti, co vydrželi, se nám zdravotně zhoršují – táhnou to a práce je vyčerpávající, náročná,“ říká k tomu Jana Pilná.

MPSV podle své tiskové zprávy předloží na vládě i právě zmíněnou variantu, kterou prosazují odbory, kdy by pracovníci v přímé péči měli být odměňováni jako zdravotní personál. „Celkově by se mohlo jednat zhruba o navýšení o 20 procent, což by pro sociálního pracovníka mohlo činit až 4000 korun měsíčně navíc. Pokud by vláda schválila tuto variantu, bylo by potřeba dofinancovat sociální služby o necelých 900 milionů korun. Ministryně Marksová bude současně požadovat dofinancování sociálních služeb v souvislosti se zvýšením platových tarifů o čtyři procenta, které nastalo v listopadu 2016, ale pro rok 2017 jej ministerstvo financí nereflektovalo ve státním rozpočtu. Jedná se tak o deficit dalších 442 milionů korun. Sociální služby by tedy potřebovaly dofinancovat od 1. 7. 2017 částkou téměř 1,35 miliardy korun,“ píše MPSV v tiskové zprávě.

Na závěr dodejme, že i kdyby se stavy personálu povedly zvýšit na úroveň, na jaké byly před rokem, stejně by byly mnohem nižší, než je obvyklé ve vyspělých zemích. Například v Nizozemí je poměr pečovatелů na klienta dvojnásobný než u nás, v Německu či Rakousku je vyšší o 50 procent. Místo toho ovšem u nás počet zaměstnanců padá a setrvávají jen ti nejskalněji. „Zůstávají jednak proto, že nechtějí změnu, ale zejména proto, že je pro ně práce něco víc než to, že za ni dostanou měsíční odměnu. To ale není důvod,

aby se k tomu vláda takto stavěla a říkala: buďte rádi, že to děláte, pomáháte bližním,“ uzavírá Horecký.

Michaela Koubová